

Сергій Білівненко

Запоріжжя (Україна)

РОЛЬ НАУКОВОГО ДОРОБКУ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО У СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ З ЕТНОЛОГІЇ УКРАЇНИ

Наукова спадщина Михайла Грушевського використовується майже у всіх напрямках сучасних історичних досліджень. Не є винятком і етнологічний напрямок. Характеризуючи історію українських етнографічних студій сучасні етнологи не можуть оминати і доробок Грушевського. Найбільше етнологічній проблематиці присвячені наступні роботи: 1-й том «Історії української літератури», монографічні видання «Початки громадянства (генетична соціологія)» (1921), «З історії релігійної думки на Україні», статті «Береження і дослідження побутового і фольклорного матеріалу як відповідальне державне завдання» (1924), «Постриження й інші обряди, відправлявані над дітьми й підлітками» (1926), «Відродження французької соціологічної школи» (1926) та ін. За переконанням більшості сучасних дослідників у своїх етнологічних студіях М. Грушевський застосовував переважно підходи французької соціологічної школи. До 2000-х років етнологи лише користувалися або фактологічними наробками Грушевського у галузі етнології або застосовували його методологію при власних студіях. Ситуація змінилася із появою робіт Т. Воропаєвої, І. Грабовської, М. Глушка, які зацентували увагу саме на ролі Михайла Сергійовича в етнографічних дослідженнях.

Далі від усіх в оцінці вкладу Михайла Грушевського в розвиток етнології пішли автори колективної монографії «Українська етнологія у європейському контексті (друга половина ХІХ ст. – 20-ті рр. ХХ ст.)» Валерій Капелюшний, Геннадій Казакевич та Наталія Чернищук. В своєму ґрунтовному дослідженні вони називають М. Грушевського засновником етнологічної школи генетич-

ної соціології. Аргументації такої ролі Грушевського присвячено цілий розділ монографії. На думку авторів, праці Михайла Сергієвича стали тим наріжним каменем, від якого почалася різка зміна у розвитку методологічної бази вітчизняної етнології. Звісно, що Грушевський не був етнографом-польовиком, тому основою його наукових наративів була джерельна база накопичена етнографами-практиками, проте саме він «забезпечив реальну наукову основу для синтезу знань про Україну та українців». Насамперед автори відмічають організаторські здібності М. Грушевського у сфері створення багатьох етнографічних установ ВУАН та Українського соціологічного інституту, як центру досліджень, між іншим, і проблем етнології. На глибоке переконання авторів саме Грушевський наблизив українську етнологію до найвищих світових стандартів. Київський дослідник Ростислав Конта при аналізі етнологічних досліджень у Науковому товаристві імені Шевченка також цілий розділ присвячує діяльності Михайла Грушевського: «Наукові інтерпретації вкладу М. Грушевського як етнолога та організатора етнологічних студій в НТШ». У своїй рецензії на вказану працю Михайло Глушко зазначає, що автор заново виводить на авансцену наукову проблему «М. Грушевський-етнолог», яка ще потребує більш ретельного вивчення.

Загалом автори зазначених досліджень солідарні в оцінці еволюційного вкладу наукового доробку Михайла Грушевського у розвиток українознавчих етнологічних студій. Зазначають, що під безпосереднім впливом вченого працювали його учні і та послідовники, блискучі українські дослідники К. Грушевська, Ф. Савченко, К. Копержинський. Під опікою Грушевського було створено і Кабінет примітивної культури та народної творчості при ВУАН (науково-дослідний підрозділ підсекції історії інтелектуальної культури Науково-дослідної кафедри історії України при ВУАН), який став одним із центрів розвитку української етнології в 20-х роках ХХ ст. Загалом склалася ситуація, коли науковий доробок академіка Михайла Грушевського в галузі етнології наразі переосмислюється та стає об'єктом дискусій.

Список основних джерел та літератури:

1. Глушко М. Михайло Грушевський – ініціатор та організатор етнографічних досліджень в НТШ / М. Глушко // Народознавчі Зошити. – 2008. – № 1–2.
2. Кириченко Ю. Етнологічні та фольклористичні погляди М.С. Грушевського (на матеріалах «Історії української літератури») / Ю. Кириченко // Етнічна історія народів Європи. – 2013. – Вип. 39.
3. Конта Р.М. Етнологічні дослідження в Науковому товаристві імені Шевченка у Львові (1892–1940 рр.) : історіографія. Монографія / Р.М. Конта. – К. : VADEX, 2014.
4. Красніцька Н. Внесок М.С. Грушевського в інтеграцію української етнології у європейський науковий простір 20-х років ХХ століття / Н. Красніцька // Етнічна історія народів Європи. – 2011. – Вип. 36.
5. Українська етнологія у європейському контексті (друга половина ХІХ ст. – 20-ті рр. ХХ ст.) / Капелюшний В. П., Казакевич Г. М., Чернищук Н. В. – Вінниця : Нілан, 2013.